

A VILÁG TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FOLYÓIRATAINAK REPERTÓRIUMA*

RÓZSA GYÖRGY

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete — közismert nevén az UNESCO — hézagpótló kötetben adta közre a világ társadalomtudományi folyóiratainak (kétnyelvű: francia—angol) címjegyzékét. A *Liste mondiale des périodiques spécialisés dans les sciences sociales* nem kevesebbre vállalkozik, minthogy számba vegye a föld 61 országa és a nemzetközi szervezetek tudományos igényű társadalomtudományi folyóiratait.

Egy ilyen nagyszabású nemzetközi tudományos kataszter szükségessége és alkalmazási területe kézenfekvő, különösen ha meggondoljuk, hogy az UNESCO éves nemzetközi társadalomtudományi bibliográfiai sorozatainak csak egyike — például a közgazdaságtudományi sorozat IV. kötete — egyetlen év (1954) szakirodalmának feltárásához 1137 folyóiratot dolgoz fel,** és szükségképpen még ez a mennyiség sem ölelheti fel a számba jöhető periodikák összességét. Márpedig a *Liste mondiale* nem egy társadalomtudományi ágazat, hanem a „sciences sociales”, a nyugati értelemben vett társadalmi tudományok valamennyi ága alapvető időszakos irodalmának számbavételét és ismertetését tűzi ki célul.

A „sciences sociales” fogalmába beletartoznak — és ennek megfelelően ezt tükrözik a feldolgozott folyóiratok — a következő diszciplinák (a repertórium tudományterületi mutatója alapján): *társadalomtudományok általában, statisztika, társadalmi-kulturális tudományok* (szociológia, antropológia, néprajz, lélektan — társadalmi és alkalmazott lélektan —, demográfia), *közgazdaságtudomány* (elmélet, ágazati gazdaságtanok, konjunktúrakutatás, gazdaságtörténet), *politikai (állam)tudományok* (közigazgatás, közvéleménykutatás, nemzetközi kapcsolatok), *jogtudomány* (közjog, nemzetközi jog).

* *Liste mondiale des périodiques spécialisés dans les sciences sociales — World list of social science periodicals.* 2. ed. revue et aug. Comité International pour la Documentation des sciences sociales. Paris, 1957. 210 o.

** *Bibliographie internationale de science économiques* (Travaux publiés en 1954) — *International bibliography of economics.* Vol. IV. Paris, 1957. 588 o.

A repertórium érdeklődési köre, tartalmának skálája meglehetősen széles tehát és a társadalomtudományok különféle ágazatai művelőinek, valamint tájékoztatási szakembereinek figyelmére érdemes.

A kötet szerkesztési munkáját az UNESCO mellett működő Nemzetközi Társadalomtudományi Dokumentációs Bizottság látta el (Comité International pour la Documentation des Sciences Sociales). A vállalkozás bonyolultságát és a feldolgozott folyóiratmennyiség arányait megfelelően megvilágítja az előbbi tartalmi felsorolás, ugyanis a szerkesztőknek a válogatás során az általános társadalomtudományi folyóiratokon kívül — amelyek száma önmagában is tekintélyes — figyelembe kellett venniük a közgazdasági, jogi, szociológiai stb. tudományos periodikákat is. A kötet közel 1000 *folyóirat* adatait dolgozza fel.

A repertórium alapvető rendszerezése *földrajzi* jellegű. Az országok felsorolása betűrendes (az országok francia neve szerint), az országokon belül ABC sorrendben követik egymást a folyóiratok. Külön fejezet foglalkozik a nemzetközi szervezetek periodikáival.

A folyóiratok *leírása* a fontosabb adatokat tartalmazza: a folyóirat neve, szellemi kiadó (közreadó testület), szerkesztő neve, kiadó, kiadási hely (pontos címmel), időszakosság, indulási év, számonkénti terjedelem, cikkek száma és átlagos terjedelme. E tájékoztató-bibliográfiai adatokat a folyóiratok profiljára, tartalmára, rovataira vonatkozó néhány szavas ismertetés követi (pl. recenziós rovat, számonként hány recenziót közöl).

Mint az egyéb hasonló jellegű munkáknál, ennél a kötetnél is a legnagyobb probléma a válogatás. Nincs olyan biztos mérce, melynek segítségével pontosan megállapítható volna, milyen folyóiratokat ismertessenek és mi maradjon ki. Még néhány ország folyóiratainál is gond a válogatás, elképzelhető, milyen nehézségekkel kell megbirkózni, amikor több mint félszáz ország periodikái közül kell válogatni.

De a nyilvánvaló nehézségek ellenére sem világos a válogatás elve, például a kommunista- és munkáspártok társadalomtudományi folyóirataival szemben elfoglalt szerkesztési álláspont. Az *Einheit*, a Német Szocialista Egységpárt elméleti folyóirata szerepel, ugyancsak a Társadalmi Szemle és még néhány más kommunista ideológiai folyóirat is, ezzel szemben a francia folyóiratok között a kutató hiába keresi az olyan reprezentatív társadalomtudományi közlönyöket, mint a *Cahiers du Communisme*, vagy a *Cahiers Internationaux*. Ugyanakkor szerepel az *Economie et Politique*, amely köztudomásúlag a Francia Kommunista Párt közgazdaságtudományi folyóirata, tehát olyan irányú következetesség sem látszik, mintha a nyugati országok marxista folyóiratait egyáltalán mellőznék. Több más nemzetközileg ismert marxista szemle is hiányzik, mint például a *Weg und Ziel* (Ausztria), *New Age* (India), *Démocratie Nouvelle* (Franciaország).

Ugyancsak nem egészen világos, hogy a szocialista országok külkereskedelmi folyóiratai közül miért csak a *Vnesnjaja Torgovlja* (Szovjetunió) és

a Zahraniczny Obchod (Csehszlovákia) kerültek be a repertóriumba, viszont kimaradt az NDK külkereskedelmi folyóirata az Aussenhandel. Még számos ilyen és ehhez hasonló példára lehetne hivatkozni.

Ezek a fogyatékoságok annál inkább szembeötlők, minthogy például a Cahiers du Communisme és a Cahiers Internationaux szerepelnek az UNESCO nemzetközi közgazdasági bibliográfiai sorozatának köteteiben. Nem volna érdektelen összevetni, hogy mennyire érvényesülnek egységes válogatási kritériumok a különböző, azonos szerkesztésben megjelenő UNESCO tájékoztatósi-bibliográfiai munkákban.

Joggal vetődik fel a kérdés, hogy a példaként említett kihagyott folyóiratok nem gazdagították volna-e mégjobban a kötet folyóiratanyagát, ezzel szemben némely folyóiratot talán ki lehetett volna hagyni.

Úgy véljük, az említett hiányosságok és következetlenségek kiküszöbölhetők lettek volna és a repertórium esetleges új kiadásában mindezeket ki is lehet igazítani. Minden bizonnyal a gondosabb, körültekintőbb válogatás még jobban emelte volna a repertórium tudományos értékét, növelte volna használhatóságát.

Nem érdektelenek a magyar olvasó számára a kötet *hazai* vonatkozásai. A következő magyar folyóiratokat ismerteti: Acta Ethnographica, Ethnographia, Jogtudományi Közlöny, Közgazdasági Szemle, Magyar—Szovjet Közgazdasági Szemle, Statisztikai Szemle, Társadalmi Szemle. Figyelembe véve azt is, hogy a kötet az 1955. év végi állapotokat tükrözi, sem tekinthető teljesen kielégítőnek a magyar rész szerkesztése (megszűnt folyóirat szerepeltetése: Magyar—Szovjet Közgazdasági Szemle, ezzel szemben más folyóiratok mellőzése, pl. Pénzügyi Szemle).

Megjegyezzük, hogy a nagy nemzetközi tudományos repertóriumokban, címtárakban nem ritkán találni elavult, olykor komikusnak tűnő magyar vonatkozású adatokat (pl. A World of learning-ben) és megfordítva: hiányoznak tudományos és kulturális intézményeinkre és szakirodalmunkra vonatkozó időszerű helytálló tájékoztató adatok. Adott esetben nem lehetünk biztosak benne, hogy az ilyen természetű hiányosságokért kit lehet inkább elmarasztalni: a külföldi szerkesztősegeket, vagy a külföldre irányuló tudományos és kulturális propaganda és tájékoztató munkánkat?

A kötet válogatását azonban nemcsak kritikai megjegyzések, hanem elismerés is illeti. Amellett, hogy a valóban színvonalas társadalomtudományi folyóiratok többségét egy kötetbe foglalva közreadja, különös érdeme, hogy nemcsak a fejlett országok periodikáit veszi figyelembe, hanem meglehetősen gazdag anyagot ismertet az elmaradott országokból, területekről is (pl. Közel-Kelet, Latin-Amerika) és így olyan irodalmi forrásokra is kiterjeszkedik, amelyek különben földrajzi és nyelvi okokból kifolyóan meglehetősen nehezen hozzáférhetők — olykor még tájékoztató szempontból is. Meglepően gazdag a japán folyóiratok ismertetése, Japán 75 tétellel szerepel a repertóriumban.

A bíráló és az elismerő észrevételek betűszámának aránya nem jelenti egyben a kötet értékelését, és úgy véljük, hogy azzal becsülünk meg leginkább egy olyan jelentős tudományos-tájékoztatási művet, mint a *Liste mondiale*, ha hiányosságait aláhúzzuk és esetleg ezáltal a szerkesztők figyelmét sikerül ráirányítani olyan *nem szükségszerű* fogyatékoságokra, amelyek a későbbi munka során elkerülhetők. A bírálat egyben azt is célozza, hogy a kutató is kritikailag használja a repertóriumot.

Ismételten hangsúlyozni kell, hogy tökéletes válogatás — különösen ilyen nagyszabású összeállításnál — elképzelhetetlen és hogy többé-kevésbé szükségszerű hiányosságok mindenképp elkerülhetetlenek az effajta munkánál.

A kötet szerkesztési apparátusa, kiállítása, tipografizálása az egyéb ilyen természetű UNESCO kiadványokhoz hasonlóan mintaszerű. Kitűnően szerkesztett *mutató-rendszer* segíti elő a sokoldalú, minél alaposabb eligazodást. A következő mutatók zárják le a kötetet: betűrendes folyóirat, betűrendes intézmény (a folyóiratok szellemi kiadóiról), részletes tárgy- és tudományterületi mutatók.

Mindent egybevetve: a repertórium igen jól használható a társadalomtudományok területén működő kutatók és könyvtárosok számára (figyelembe véve a bírált hiányosságokat is). Az UNESCO jó szolgálatot tett a világ társadalomtudományi folyóiratait ismertető jegyzék kiadásával, mert általa olyan munkaeszközt bocsátott a szakemberek és az érdeklődők rendelkezésére, amely alkalmas arra, hogy a különböző országok tudományos eredményeinek tekintélyes részét tükröző időszakos irodalom egyik legfontosabb ágát — a társadalomtudományi folyóiratokat megismertesse — és ezáltal elősegítse a minden ország számára oly szükséges tudományos gondolatcserét.